

Terörizm ve Kadın:

Fail mi Kurban mı?

Fatma Anıl ÖZTOP

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Terörizm ve Kadın: Fail mi Kurban mı?

Fatma Anıl ÖZTOP

Editör: Ertan Akkaş

Kapak: Buse Dilara Dirim

Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

2022 Mart, Ankara

ISBN No: 978-625-7424-32-5

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

Baskı:

Meteksan Matbaacılık ve Tek. San. Tic. Aş.

Sertifika No: 46519

Beytepe Köyü Yolu Bilkent No:3 06800

Çankaya – Ankara / TÜRKİYE

T: +90 312 266 44 10 / 652

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

http://www.siyasalkitap.com

Annem ve Babam için...

Kelimeler mühimmattan güçlüdür...

—Albert Camus, “Neither Victims nor Executioners”

İçindekiler

Teşekkür	9
Önsöz.....	11
Giriş	13
Toplumsal Cinsiyet Üzerine Düşünceler	16
I: Siyasi Şiddet, Terörizm ve Kadın	25
Siyasi Şiddet Üzerine.....	25
Kadın ve Siyasi Şiddet Üzerine	31
Terörizm Üzerine	36
Kadın ve Terörizm Üzerine.....	42
II: Kadın Teröristler.....	51
Neden Katılıyorlar?	51
Hangi Rollerini Üstleniyorlar?	68
Neden İşe Alınıyorlar?.....	80
III: PKK'lı Kadın Teröristler	89
Neden Katılıyorlar?	89
Hangi Rollerini Üstleniyorlar?	99
Neden İşe Alınıyorlar?.....	103
Sonuç Yerine	107
Kaynakça.....	119

Teşekkür

Bu kitap 2018 yılından bu yana süren çalışmalarımın bir ürünüdür. Ve dolayısıyla bu süreç birçok kişiye teşekkürü gerektirmektedir. Bugüne kadar yazmış olduğum yazılarda olduğu gibi burada da yazdıklarımı herkesten önce okuyan ve eleştirilerini sunan sevgili eşim Uzm. Dr. K. Evren Öztop'a teşekkür etmek isterim. Kızımızın lise giriş sınavına hazırlandığı, oğlumuzun 2. sınıfı pandemi koşullarında okuduğu böylesine kritik bir dönemde O'nun desteği olmasaydı bu kitabın bitmesi mümkün değildi.

Çalışmalarımı kitap haline getirme fikrini bana veren Prof. Dr. Köksal Şahin'e de teşekkürü bir borç bilirim. Köksal Hocam cesaretlendirmeseydi belki de bu kitap henüz yazılmamış olacaktı.

Bu kitabın kaynağını her ne kadar literatürde yer alan çalışmalar oluştursa da arka planını şu an görev başında olduğu için isimlerini açıklayamayacağım Terörle Mücadele Merkezi'nin kıdemli yetkililerinden edindiğim bilgiler oluşturmaktadır. Yoğun mesailerinde bana her zaman destek verdikleri, sorduğum tüm soruları yanıtlayarak beni aydınlattıkları için müteşekkirim.

Sevgili kızım Zuhale, bu kitabın özellikle toplumsal cinsiyete dair olan kısmını seninle birkaç kez tartıştık. Bu konulara ilgi duymanın beni ne kadar umutlandırdığını bilmeni isterim. Şu an henüz bu kitabı anlayabilecek yaşta değilsin, ancak bir gün burada yazdıklarımı anlayabilecek yaşa geldiğinde seninle bu konuları derinlemesine tartışmayı çok isterim.

Son olarak, sevgili annem ve babam bu kitap sizin için. Düşüncelerimin mimarları olduğunuz için size ne kadar teşekkür etsem az.

Önsöz

Bazen en sonda söyleyeceğimizi en başta söylemek isteriz ya işte ben de şu an böyle bir andayım. Bu kitap, terörizme dahil olmuş kadınları erkeklerin alanına girenler olarak değerlendirilen, onların rollerini sınırlayan ve/veya tercihlerini rasyonel görmeyen anlatılara itiraz eden tarafta yer almakta, toplumsal cinsiyet merceğinden konuyu analiz eden basmakalıp anlatıları sorgulamaktadır. Bu anlamda elinizdeki bu kitap hem kadınların terör örgütlerine katılımını anlamanın hem de daha genel olarak bu örgütlere toplumsal cinsiyet perspektifinden bakmanın önemli olduğunu ifade etmek için yazılmıştır. Buna göre, kadınların terörizme dahil olmasını terörizm ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişki üzerinden irdelediğim bu kitap, rasyonel tercihler yapma yeteneğinin bir faillik ve özerklik meselesi olduğu kabulüne dayanmaktadır. Buna göre, bu kitabın temel iddiası kadınların terör örgütlerine katılımının yalnızca kişisel nedenlere bağlanamayacağı, tıpkı erkekler gibi kadınların da siyasi tercihlerinin bir sonucu olarak terörizme dahil olabileceğidir.

Buradan yola çıkarak, bu kitapta ilk olarak siyasi şiddet, terörizm ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkiye odaklanmakta, diğer bir ifadeyle toplumsal cinsiyetin siyasi şiddet ve terörizmle nasıl kesiştiğini sorgulamaktayım. Siyasi şiddet, terörizm ve bu olguların kadın ile ilişkisine dair ileri sürülen fikirleri tartıştığım bu kısımda amacım siyasi şiddet ve terörizm ile ilgili söylenmesi gereken her şeyi söyleme değil, mevcut olguların birbiriyle olan kesişimine dair bir çerçeve çizmektir.

Kitabın ikinci kısmında ise “kadınlar terör örgütlerine neden ve nasıl katılmaktadır?”, “kadınların katılımı rasyonel tercihlerinin mi bir sonucudur, yoksa kadınlar terör örgütleri-

ne katılmaya zorlanmakta mıdır?”, “kadınları motive eden faktörler nelerdir?” ve “kadınların terör örgütlerindeki rolleri nelerdir?” gibi kritik sorular üzerinden kadınların terör örgütlerine katılımlarını sorgulamaktayım. Burada şunu belirtmek isterim: Siyasi şiddet ve terörizm gibi olgular üzerinde fikir birliğine varamadığımız gerçeğini göz önüne aldığımızda, bu sorulara da herkesi tatmin edecek ve herkes tarafından kabul görecektürden büyük cevaplar sunmam mümkün değil. Nitekim yukarıda da vurguladığım gibi konuya kadın teröristleri erkeklerin alanına girenler ve onları ideal kadın tipini kesintiye uğratanlar olarak gören veya kadınların erkekler gibi terörizme dahil olamayacağını öne süren perspektifin kusurlu olduğunu düşünen taraftayım. Bununla birlikte, burada tartıştığım konunun kadın ve erkeğin temelde aynı olduğu fikri olmadığını da vurgulamak isterim. Niyetim açık söylemi ortadan kaldırmaya ve örtük söylemi irdelemeye yönelik olan çalışmalar üzerinden kadın teröristlerin karar alma süreçleriyle ilgili olan ipuçlarını ortaya koymaktır.

Konuya ilişkin mevcut ipuçları doğrultusunda son bölümde de “Partiya Karkerên Kurdistanêli (Kürdistan İşçi Partisi-PKK) kadın teröristlerin motivasyonları nelerdir?”, “hangi nedenlerle örgüte katılmaktadırlar?” ve “PKK’nın kadınları tercih etme nedenleri nelerdir?” soruları üzerinden PKK’nın kadın teröristlerinin failliğine ve özerkliğine yanıt aramakta, daha açık bir ifadeyle toplumsal cinsiyet ve terörizm arasındaki ilişkinin PKK’lı kadın teröristlere olan yansımaları aktarmaktayım.

Giriş

Avrupa'nın merkezinde, Paris'te üç PKK'lı kadının, susturucu takılmış silahlarla öldürülmesi 2013 yılının ocak ayında oldukça sansasyonel bir son dakika haberiyle medyaya yansımıştı. Nedenini bugün dahi kesin olarak bilemediğimiz bu hadisenin yaşandığı o yıllarda, Türkiye bugünden daha farklı bir süreçteydi. Çözüm süreci olarak bilinen dönemece henüz girilmişti ve bu suikast eylemi beklenmedik etkiler doğurabilirdi. Olaya dair yapılan yorumlarda Paris'teki suikast barışa karşı yapılan cesaret kırıcı bir eylem olarak değerlendiriliyordu. Asıl hedefin çözüm süreci olduğunu vurgulayan bu bakış açısına göre, suikast daha çok örgüt içi bir hesaplaşmaydı. Bununla birlikte, PKK'lı Sakine Cansız, Fidan Doğan ve Leyla Şaylemez'in faaliyetlerine, motivasyonlarına veya rollerine dair medyada yer alan bilgiler oldukça yüzeysel ve sınırlıydı. O dönemin anlatılarında öne çıkan isim olan Sakine Cansız dahi -ki kendisi PKK'nın kurucularındandır- PKK lideri Öcalan'a olan aşkla bağlılığı ve engin sadakatıyla anılıyordu.¹

¹ Fatih Altaylı, "Öcalan'a aşkla bağlıydı", *Habertürk*, 11 Ocak 2013, <https://www.haberturk.com/polemik/haber/810571-ocalana-askla-bagliydi> (Erişim Tarihi: 29 Kasım 2021)

CARTE HABER TÜRK

Gündem Ekonomi Dünya Spor Magazin Kadın Sağlık Yazarlık

Öcalan'a aşkla bağlıydı

11.01.2013 - 09:48
Güncelleme: 11.01.2013 - 10:51

Fatih Altaylı, dün Paris'te öldürülen PKK yöneticisi Sakine Cansız hakkında bilinmeyenleri yazdı...

PKK'nin biri çok önemli 3 kadın yöneticisi dün Paris'te "profesyonelce" infaz edildiler.

Sakine Cansız'ın medyada tasvirine ilişkin örnek görsel

Kaynak: Fatih Altaylı, "Öcalan'a aşkla bağlıydı", Habertürk, 11 Ocak 2013, <https://www.haberturk.com/polemik/haber/810571-ocalana-askla-bagliydi> (Erişim Tarihi: 29 Kasım 2021)

Ve hatta New York Times'ın² Cansız ile ilgili kaleme aldığı yazının açılış cümlesinde kullandığı ifadeler "*kımalı saçlar, ateşli azim ve yeşil kıyafetleri*"ydi. Benzer şekilde 16 Ocak 2013 tarihinde Milliyet'te³ yayımlanan bir yazıda da PKK'lı Cansız "*kırmızıya boyadığı saçları*" ve "*gülümsemesi eksik olmayan bir anne*" olarak tasvir ediliyordu. Bir teröristin temsili karakterize edilirken, toplumsal cinsiyet olgusuna dair vurgular oldukça güçlüydü. Ne var ki, Sakine Cansız ve terörizme dahil olmuş diğer tüm kadınların bu tasvirlerden çok daha fazlası olması gerekmez miydi? Bu basmakalıp anlatılar siyasi şiddetin ve

² Dan Bilefsky, "Theories and Motives Abound in the Killing of 3 Kurds in Paris", *The New York Times*, 11 Ocak 2013, <https://www.nytimes.com/2013/01/12/world/europe/plenty-of-theories-and-enemies-in-killing-of-3-kurds-in-paris.html> (Erişim Tarihi: 29 Kasım 2021)

³ *Milliyet*, "Üç Kadın 1 Hedef", 16 Ocak 2012, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/3-kadin-1-hedef-1655831> (Erişim Tarihi: 29 Kasım 2021)

buna bağılı olarak terörizmin sorumluluğunu hafifleten bir nitelikte değıil miydi?

Bu sorulardan yola çıkararak, siyasi Şiddet, terörizm ve toplumsal cinsiyet olguları arasındaki ilişkiye ve toplumsal cinsiyetin siyasi Şiddet ve terörizm konularının neresinde yer aldığına odaklandığım zamanlarda, Laura Sjoberg'in⁴ çalışmasında vurguladığı noktalar bir hayli dikkatimi çekmiŐti. Sjoberg'in de söylediği gibi, bizler karakteriŐtiđi cinsiyetlendirilmiŐ olan bir dünyada yaŐıyorduk. Ve tabi teröristler de. O halde cinsiyetlendirilmiŐ dünyada ortaya çıkan terörizmin, cinsiyetçi bir yapı barındırmadığını dŐunebilir miydik? Ya da kadın ve erkek terörizminin biyolojik yapılarına dayanarak farklılık arz ettiğini söyleyebilir miydik?

Bu sorulara cevaplar aramaya baŐladıđımda, Fransız Devrimi'nden bu yana siyasi Şiddetin ve doğal olarak terörizmin temsilini karakterize eden olgunun toplumsal cinsiyet yanlılığı olduğunu fark ettim. 18. yüzyılın sonlarından itibaren terörizme katılımlara dair anlatıların merkezinde kadınlar ile erkeklerin farklı bir ilişki düzeneğine sahip olduğu yer almaktaydı. Geleneksel yapıda, toplumsal cinsiyet sınırlarının ötesinde hareket eden kadınlar kendilerine biçilen sınırları aŐmaları nedeniyle zalim, mantıksız ve/veya ilgi çekici kiŐiler olarak grlmüşlerdi. Kadınların eylemleri belirli ve/veya olağanüstü koŐulların varlığı ile açıklanmış, bir nevi bu eylemlilik hali kadın davranıŐının erkeksi yorumu olarak algılanmıştı. Çünkü kadınlar doğası gereği politik olamazdı. Freud'un yaklaŐımıyla, toplumsal normların dıŐına çıkan bu saldırgan kadınlar, anatomik aŐađılıklarını telafi etmeye çalıŐan ve erkeksi çıkarlar peŐinde koŐanlardı.⁵ Yirminci yüzyılı da içine alan bu

⁴ Laura Sjoberg, "The study of women, gender, and terrorism", Laura Sjoberg & Caron E. Gentry (ed.), *Women, Gender, and Terrorism*, Athens: University of Georgia Press, 2011, s. 235.

⁵ V.G. Julie Rajan, *Women Suicide Bombers Narratives of Viiolence*, New York, Routledge, 2011.

anlayışta, siyasi şiddeti ve bununla bağlantılı olarak terörizmi analiz etmek için toplumsal cinsiyet olgusu uygun analitik bir kategori olarak görülmüyordu. Bu bakış açısının değişmesi gerektiğine dair eleştiriler o dönemde de söz konusu olmakla birlikte, bunlar ne yazık ki yaygın değildi.

Yirmi birinci yüzyıl ise siyasi şiddet ve terörizmde toplumsal cinsiyetin göz ardı edilemeyeceğine dair görüşlerin yaygınlık kazanmaya başladığı bir dönemdir. Kadınların terör saldırılarında özellikle de intihar eylemlerinde daha görünür olmaları, kadın veya erkek olmanın ne anlama geldiğine dair var olan standartların sarsılması gerektiğine olan inancı pekiştirmiştir. Bu yönüyle, savaş hikayeleri kadar eski olan erkeklik ve kadınlığa ilişkin normlara meydan okunması gerektiğini düşünenlerin seslerini artık daha çok yükselttiği bir çağın içerisindeyiz. Ve bu dönemde kadınların terörizmde katılımını daha çok toplumsal cinsiyete duyarlı yollarla anlamaya odaklanan literatürün gelişmekte olduğunu, kadınların failliği ile özerkliğinin daha çok tartışıldığını söyleyebiliriz. Bu tartışmanın bir yakasını, kadınların terör örgütlerinde sınırlı rol üstlendiğini vurgulayan araştırmalar, diğer yakasını da kadınları faillik ve özerklik bağlamında inceleyen ve kadınların rollerinin sanıldığı gibi sınırlı olmadığını altını çizen çalışmalar oluşturmaktadır. Olağan bakış açısı ve buna meydan okunması gerektiğine inananlar arasında süregelen tartışma, bize, şiddetin erkeğin kalesi olup olmadığı ve kadınların mutlaka barışçıl hareket edip, etmediğini bir kez daha göstermektedir. Ve tabii toplumsal cinsiyet olgusuyla yoğrulmuş dünyamızda sizin hangi mercekten baktığının önemli olduğunu da...

Toplumsal Cinsiyet Üzerine Düşünceler

“Güçlüler istediklerini, zayıflar ise yapmaları gerekeni yapar” der Thucydides Melian Diyalogu’nda. Atinalılar ve Melianlılar arasında geçen bu diyalog, Thucydides’in Peloponez Savaşı’nı anlattığı ünlü eserinden bir bölümü yansıtmaktadır. Güçlü

Atinalıların karşısında zayıf Melianlılar vardır ve Melianlılar, Atina yönetimini kabul etmeye zorlanan taraftır. Ne var ki Melianlıların bağımsızlığı seçmesi, onların ağır bedeller ödemesiyle sonuçlanır ve Atinalıların bölgeyi fethetmesinin ardından tüm genç erkekler öldürülür, kadınlar köle olarak alınır.⁶ Bu savaştan miras kalan anlatı ise kadınlara ait olmalıdır. “Erkeklerinin” yenilgisinden sonra köle olarak satılan kadınlar, erkeklerin savaşta koruması gereken şeydir. Mağlupları koruyamadığında da galiplerin ödülleri. Savaşın sorumluluğu onların üzerinde değildir, onlar mutlaka kayba uğrayanlardır. Kadınlar, erkeklere silah sağlayanlar, evlerden çığıllıklar atanlar ve erkeklerin savaşmalarına ilham vermek için dans edenlerdir.⁷ Dolayısıyla, kadınların destekleyici rollerde olduğu anlar, erkeklerin savaşma motivasyonu ve destek sistemleriyle sınırlıdır. Bu yönüyle kadınlar hem nesne hem de haklı amaçtır. Naif oldukları için pasifist/barışçıl olan “güzel ruhlar (beautiful soul)”dır.⁸

Güzel ruh arketipini Hegel’in Zihin Fenomenolojisi’nden ödünç alan Jean Bethke Elshtain 1982 yılında yazmış olduğu “*Women and War (Kadın ve Savaş)*” isimli çalışmasında bu durumu açıklarken, kadınlar ile erkeklerin farklılığına dair anlatılara dikkat çekmiştir. Buna göre, kadınlar tarafından uygulanan şiddetin, çoğu zaman kadınların öznelliğini farklı şekillerde inşa eden anlatılara başvurularak açıklandığına işaret eden Elshtain, güzel ruh olarak addedilen kadınların savaş ve şiddet karşıtı bir duruş sergilediğine yönelik algıya dikkat çekmektedir. Nitekim, güzel ruhlar bireysel iyiliğe ve saflığa

⁶ Thucydides, *The History of the Peloponnesian War*, Richard Crawley (çev.), Duke Classics, 2012.

⁷ Laura Sjoberg, *Gender, War, & Conflict*, Cambridge: Polity Press, 2014.

⁸ Laura Sjoberg, “Women fighters and the ‘beautiful soul’ narrative”, *International Review of the Red Cross*, 97: 877, Mart 2010, s.56.

sahip varlıklardır, her ne kadar bir parçası oldukları dünyadan soyutlanmış ve koparılmış olsalar da...⁹

Savaşlar hakkında anlatılan muzaffer hikâye, sadece kahraman savaşçılar ve güzel ruhlar hakkındadır. Ve anlatıdaki kahraman, (masum) kadınlarını ve çocuklarını düşmanın kötülüklerinden koruduğu için kahraman olan adil ve de haklı bir savaşçıdır. Bu bağlamda, Elshtain'in açıkladığı haliyle, savaşçılar savaşa sadece öldürmek için değil, uğruna ölmek için gidenler olarak tasvir edilmektedir. Çünkü evdeki hayatın iyiliği için bu elzemdir. Hikâyenin bu yakası, kadınları erkeklerin uğruna öldükleri dava ile eşitler. Dolayısıyla, güzel ruhlar olarak kadınlar hem savaşın nesnesi hem de savaşın haklı amacıdır. Nihayetinde savaşın doğası konusunda naif oldukları için güzel ruhlardır. Yani saf, nadide, özverili ve uhrevi olanın kolektif yansması olarak hizmet edenlerdir. Saf dışı varlığın ontolojik bir vizyonu olarak sunulan kadınlar, kaba ve vahşi olarak tanımlanan erkeklerden tamamen farklı varlıklardır.¹⁰

Güzel ruh anlatısında, kadınların savaşa rıza göstermesi ise masumiyetlerini bozacağından konu dışıdır. Savaşlarda kadınlar yalnızca sevgi ve bakım sağlayanlar, ahlaki mücadeleye desteklerini sunanlardır. Savaşın haklı savaşçıları olarak erkekler ise daha büyük bir yanlışı önlemek için görevlerini yerine getirenler olarak betimlenmektedir. Bu durumda toplu şiddet bir görevdir ve savaşçı erkek de bu elzem görevle uğraşan bir insan olarak kabul edilmektedir.¹¹ Bu temada erkek, güzel ruhun masumiyetini ve yaşam kalitesini korumak için savaşıdır. Çünkü kadınların çoğu, kırılğan, gerçeklikten uzak ve erkeklerin sağladığı korumaya muhtaç varlıklardır. Ve dünya masum kadınlar olmadan düşünülemeyeceği için

⁹ Jean Bethke Elshtain, "On Beautiful Souls, Just Warriors and Feminist Consciousness", *Women's Studies Int. Forum*, 5:3/4, 1982, ss. 341-348.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

savaş gereklidir. Nihayetinde onlar savaşın ödülleri. ¹² Tıpkı, Truva Savaşı'nın *güzel Helen* için yapıldığına dair anlatıda olduğu gibi...

Bu genel çerçeveden de anlaşılacağı üzere, güzel ruh ve erkeğin savaşçı olduğu dünyada, insanlar sıklıkla ne yaptıklarına göre değil ne olduklarına göre değerlendirilmiştir. Burada kadınların erkeklerden farklılığına, özellikle de kadınların masumiyetine ve barışçıl olduğuna dair bir vurgu vardır. Kadına ve erkeğe dair anlatıların özü, geleneksel olarak kadınlıkla ve erkeklikle ilişkilendirilen özellikler çerçevesinde şekillenmekte ve farklılaştırılmaktadır. Bu noktada, güzel ruh ve savaşçı erkek anlatısında, kadınlar doğal olarak ait olduğu özel alan ile özdeşleştirilirken; erkekler şiddet ile bütünleştirilmektedir. Bu sayede özel alan ayrıştırılmakta, kadınların kadınlığı bir gerekeç olarak kullanılmaktadır.

O halde burada şu soruları sormak önemli hale gelmektedir: Şiddet yalnızca erkeklerin alanı mıdır? Kadınlar erkeklerden daha mı barışçıldır? Erkekler olmadan şiddet, kadınlar olmadan barış düşünülemez mi? Bu soruların disiplinler arasında birçok kez tartışıldığı bilinmekle birlikte, mevcut literatürün çoğunluğu hala erkeklerin şiddete katılımıyla ilgilidir. Oysa ne kadınlar ne de erkekler, tarihsel olarak tekdüze ve özeldir. Gerçek bizlere şiddetin yalnızca erkeğin kalesi olmadığını ve kadınların da mutlaka barışçıl hareket etmediğini birçok kez göstermiştir. Bu yalnızca toplumun bizlere biçtiği, bizlerden beklediği ve de inşa ettiği roller, davranışlar, normlar ve kimlikler ile ilgilidir. Peki, buradaki sorun nedir? Beauvoir'ın deyimiyle buradaki sorun, kadının dişil özelliklere sahip bir bedeni olması değil, *"insanlığın insanın dişisini neye çevirdiği ile ilgilidir..."*

Bu bağlamdan yola çıkarsak, hayatımızın herhangi bir döneminde, toplumsal cinsiyet olgusuna ilişkin tavrımızın

¹² Sjöberg, "Women fighters and the 'beautiful soul' narrative", s.55.

gün yüzüne çıktığı anlar olmuştur. Öyle ki bu durum, kimi zaman bir medya haberi, kimi zaman da yakınımız vasıtasıyla yorumlarımızda bir şekilde yer almıştır. Zaman zaman hararetli tartışmaların da yaşandığı böyle anlarda, algılarımızın yol gösterdiği ölçüde kelimelerimizi seçer, kavramların bağlamını ve doğal olarak karmaşıklığını çoğu kez önemsemeyiz. Zihinimizde şekillenen sınırlılıklar doğrultusunda, toplumsal cinsiyet olgusunu, genellikle cinsiyet ile özdeşleştirir, yolumuza kaldığımız yerden devam ederiz. Çünkü böyle anlarda, anlamlara dair küçük nüansları veya derin farklılıkları hesaba katmak, esas meselemiz değildir.¹³

Oysaki anatomik özelliği ifade eden cinsiyet olgusuna karşılık toplumsal cinsiyet, biyolojik bağlamdan ziyade kültürel veya psikolojik çağrışımlar içermektedir.¹⁴ Bu yönüyle, cinsiyetten bağımsız bir niteliğe sahip olan toplumsal cinsiyetin, “eril(masculine)” ve “dişil(feminine)” üzerinden sosyal olarak inşa edildiği kabul edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, anatomik ve fizyolojik belirteçlere dayalı olan cinsiyet, doğumla birlikte atanan bir olgu iken; toplumsal cinsiyet normlar, roller, davranışlar, ifadeler ve kimlikler üzerinden şekillenmektedir.¹⁵ Bu noktada, toplumsal cinsiyet ile karakterize edilen olgu, biyolojik olarak sınıflandırılan bireylerin cinsiyetlerine göre sahip olmaları beklenen özelliklere atıfta bulunur. Kısacası, toplumsal cinsiyet, “erkek olma” ve “kadın olma” ile ilgili davranış beklentileri, kalıp yargılar ve kurallardır.¹⁶ Dolayısıyla, bağlamsal bir niteliğe sahip olan toplumsal cinsiyet,

¹³ V. Spike Peterson, “Political Identities/Nationalism as Heterosexism”, *International Feminist Journal of Politics*, 1: 1, 1999, s.38.

¹⁴ Robert J. Stoller, *Sex and Gender: The Development of Masculinity and Femininity*, London: Routledge, 1994, s.9.

¹⁵ *World Health Organization*, “Gender and health”, https://www.who.int/health-topics/gender#tab=tab_1 (Erişim Tarihi:28.09.2021)

¹⁶ Cynthia Enloe, *The Curious Feminist: Searching for Women in a New Age of Empire*, University of California Press, 2004.